

T.C
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

BURSA'DA FAALİYET GÖSTEREN GIDA KONTROL
KURULUŞLARI KARŞILAŞTIKLARI GÜÇLÜKLER VE ÇÖZÜM
ÖNERİLERİ

GÖKNİL DİNÇ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
GIDA MÜHENDİSLİĞİ ANA BİLİM DALI

BURSA-2006

T.C
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

BURSA'DA FAALİYET GÖSTEREN GIDA KONTROL
KURULUŞLARI KARŞILAŞTIKLARI GÜÇLÜKLER VE ÇÖZÜM
ÖNERİLERİ.

GÖKNİL DİNÇ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
GIDA MÜHENDİSLİĞİ ANABİLİM DALI

BURSA-2006

Bu tez 07 /04 /2006 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Fikri BAŞOĞLU (Danışman)

Prof. Dr. Bahattin ÇETİN

Yrd. Doç.Dr. Vildan UYLAŞER

ÖZET

Tüm dünyada insanların yaşamak, fiziksel ve zihinsel gelişmelerini tamamlamak için yeterli miktarda gıdayı alabilmeleri ve bu gıdaların sağlık yönünden güvenli olması insan haklarının temelini oluşturmaktadır.

Hızlı kentleşme, sanayileşme ve bununla birlikte yaşam standardının yükselmesi tüketicileri hazır gıda maddelerine yönelmiş sonuçta gıda maddeleri üreten ve hazırlayan sanayiler geliştirmiştir. Ancak ekonomik güçlüklerin yaşanması bununla beraber alım gücünün düşmesi de hijyenik üretim yapmayan işletmelerin sayısını arttırmıştır.

Avrupa Birliği ile uyum çalışmalarını yapıldığı günümüzde gıda kontrol kuruluşlarında çok başlılığın yaşanması, etkin bir gıda mevzuatının oluşturulamaması, kontrol ve denetim alt yapı hizmetlerindeki eksiklikler, hijyenik olmayan üretim yada satış yapan firmaları cesaretlendirmiş, bu alanda çalışma yapan kontrol kuruluşlarının çalışmalarını olumsuz etkilemiştir.

Bu nedenle etkin bir gıda kontrol sistemi oluşturmada yasa, gıda mevzuatı ve koordineli çalışma kadar tüketici eğitimi ve işletmelerin kendi içinde oto kontrollerinin oluşturulması da önemli olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Gıda Kontrolü, Gıda Mevzuatı, Gıda Kontrol Sistemi

ABSTRACT

People having enough food and its being safe in terms of health for them to live and complete their mental growth is basic for human right in all the world.

Rapid urbanization, industrialization and yet the rise in living conditions have driven people to fast foods and as a result, industries that prepare and produce fast food have developed. However, the economic difficulties that people go through and related to this the fall in purchasing power has increased the number of companies that are not working under hygienic conditions.

Today, when the orientation studies are being carried out with the European Union, facing the fact of a great diversity in the food controlling constitutions, the failure in forming an effective food regulation and deficiencies in controlling and inspection infrastructural services, have encouraged the companies that sell and produce the products which are not hygienic and also have effected the constitutions that are working in this field in a negative way.

Therefore, in forming an effective food controlling system, consumers training and the companies having their self control within the firm is as much important as law, food regulations and working in coordination.

Key words: Food Controlling, Food Regulation, Food Control System

İÇİNDEKİLER

Sayfa No:

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	v
1. GİRİŞ.....	1
2. BURSA'DA FAALİYET GÖSTEREN GIDA KONTROL KURULUŞLARI.....	3
2.1. Bursa Tarım İl Müdürlüğü Kontrol Şube Müdürlüğü.....	3
2.2. Bursa Gıda Kontrol ve Merkez Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü.....	6
2.3. Bursa Büyükşehir Belediyesi Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı Veteriner Şube Müdürlüğü.....	10
2.4. İlçe Belediyeleri Denetim Büroları.....	13
2.5. Bursa İl Sağlık Müdürlüğü İl Halk Sağlığı Laboratuvarı.....	14
3. GIDA KONTROL KURULUŞLARININ KARŞILAŞTIKLARI GÜÇLÜKLER...16	
3.1. Tarım İl Müdürlüğü Kontrol Şube Müdürlüğü Bünyesinde Karşılaşılan Sorunlar.....	16
3.2. Gıda Araştırma Enstitüsü Bünyesinde Karşılanan Sorunlar.....	19
3.3. Büyükşehir Belediyesi Gıda Kontrol Laboratuvarı ve Kesik Et Kontrol Biriminde Yaşanan Sorunlar.....	20
3.4. İl Sağlık Laboratuvarı Bünyesinde Karşılaşılan Sorunlar.....	23
3.5. İlçe Belediyelerinin Denetimler Sırasında Karşılaştıkları Güçlükler.....	24
3.6. Gıda Kontrol Kuruluşlarının Karşılaştıkları Genel Sorunlar.....	27
4. SONUÇ ve ÖNERİLER	28
4.1. Sonuç.....	28
4.2. Gıda Kontrol Hizmetlerinde Yaşanan Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri.....	29

KAYNAKLAR.....	34
TEŞEKKÜR.....	36
ÖZGEÇMİŞ.....	37

Şekil 2.1.1. Bursa Tarım İl Müdürlüğü Kontrol Şube Müdürlüğü Organizasyon Şeması	3
Şekil 2.2.1. Bursa Gıda Kontrol ve Merkez Araştırma Enstitüsü Organizasyon Şeması	7
Şekil 2.3.1. Bursa Büyükşehir Belediyesi Veteriner Şube Müdürlüğü Organizasyon Şeması	10
Şekil 2.5.1. Bursa İl Halk Sağlığı Laboratuvarı Organizasyon Şeması.....	14
Tablo 3.6.1. Gıda Kontrol Kuruluşlarının Karşılaştıkları Genel Sorunlar.....	27
Tablo 4.2.1. Türk Gıda Mevzuatı İle Avrupa Birliği Gıda Mevzuatının Karşılaştırılması.....	30

1. GİRİŞ

Toplumu oluşturan bireylerin büyüme ile birlikte fizyolojik ve zihinsel gelişmelerini tamamlamak ve en önemlisi yaşamlarını sürdürebilmeleri için beslenmeye gereksinimleri vardır. Beslenme toplum sağlığının korunmasında, ülke ekonomisinde ve kalkınmasında temel işlevlerden birisidir. Günümüzde toplumların en büyük gereksinimi olan sağlıklı gıda maddeleri temin edebilmeleri için gıda güvenliği önem taşımaktadır. Gıda güvenliği, FAO/WHO Codex Alimentarius Uzmanlar Komisyonu tarafından “sağlıklı ve kusursuz gıda üretimini sağlamak amacıyla gıdaların, üretim, işleme, muhafaza ve dağıtımları sırasında gerekli kurallara uyulması ve önlemlerin alınması” olarak tanımlanmakta, etkin kontrol ve denetim yapılarak halk sağlığının korunabilmesi amacıyla, başta Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliği ülkeleri olmak üzere birçok ülkenin gıda kontrol otoriteleri tarafından “çiftlikten sofraya gıda güvenliği” olarak ifade edilmektedir. Dünya nüfusunun hızla artması, gelişen teknolojiye bağlı çevre kirliliği, ekonomik güçsüzlük ve eğitim yetersizliği beslenme sorunlarını derinleştirmekte ve güvenli gıda teminini zorlaştırmaktadır (Halaç 2002).

Sanayileşme ile birlikte yaşam standardının yükselmesine karşılık üretimde ve kullanımda yeni eğilimler oluşmuştur. Tüketiciler hazır gıda maddelerine yönelmiş ve bunun sonucu olarak çok çeşitli gıda maddeleri üreten ve hazırlayan sanayiler gelişmiştir. Bunun yanı sıra kayıt altına alınmamış, merdiven altı tabir edilen teknik ve hijyenik üretim yapmayan işletmelerin sayısı da fazlalaşmıştır. Söz konusu işletmelerin kontrol altında bulundurulması ve tüketiciye güvenli gıda temini için kontrol ve denetim çalışmalarının birincil üretim aşamasından başlayarak tüketime kadar gıda zincirinin tamamında uygulanması büyük önem taşımaktadır.

Hijyenik olmayan üretim yerlerinde üretilen çeşitli gıda maddeleri ile karşı karşıya kalan tüketiciyi sağlık ve ekonomik yönden korumak amacıyla, etkin bir gıda mevzuatı ile gıda kontrol hizmetleri önem arz etmektedir.

Hızla büyüyen, ekonomik güçlüklerin ve çarpık kentleşmenin yaşandığı Bursa’da şüphesiz ki gıda kontrol kuruluşlarına büyük sorumluluk düşmektedir. Ancak yaşanan sorunlar piyasa denetimi ve gözetiminde etkinliği azaltmakta, bilinçsizce üretim ve satış yapan iş yerleri üzerinde etkin bir yaptırım uygulanamamaktadır. Bu çalışmada Bursa’da faaliyet gösteren gıda kontrol kuruluşlarının faaliyetleri

araştırılmış, kurum bünyesinde çalışan teknik ve idari personelin bilgilerine başvurulmuş, faaliyet raporları incelenmiştir. Bu araştırma doğrultusunda sonuç kısmında çözüm önerileri sunulmuş, Türk ve Avrupa Birliği Gıda Mevzuatı karşılaştırılması yapılmıştır.

2. BURSA'DA FAALİYET GÖSTEREN GIDA KONTROL KURULUŞLARI

2.1 - BURSA TARIM İL MÜDÜRLÜĞÜ KONTROL ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ

Kontrol Şube Müdürlüğü Bursa Tarım İl Müdürlüğü'ne bağlı olarak hizmet vermekte ve bünyesinde beş birim bulunmaktadır (Şekil 2.1.1).

Şekil 2.1.1. Bursa Tarım İl Müdürlüğü Kontrol Şube Müdürlüğü organizasyon şeması

Gıda Sicili, Üretim İzni ve Denetim Birimi

Kontrol Şube Müdürlüğüne bağlı Gıda Sicili, Üretim İzni ve Denetim Birimi 5179 sayılı “Gıdaların Üretimi Tüketimi Ve Denetlenmesine Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun” gereğince, iş yerlerini üretim öncesi denetleyerek uygunluk gösteren iş yerlerine üretim izni vermekte ve gıda sicil kaydını yapmaktadır (Anonim 2004 a).

Üretim izni alacak işyerleri üretime başlamadan önce, imal edecekleri bileşimleri farklı her ürünü Tarım Bakanlığı’ na tescil ettirmek zorundadır. Başvuru dosyasının Tarım İl Müdürlüğü’ nce incelenmesi sırasında, gerektiğinde müdürlük gıda kontrolörlerinden oluşturulan bir ekip iş mahalline gönderilmekte, alınan numune ve yapılan kontrollerin uygun olması durumunda üretim izni verilmekte ve Gıda Sicili kaydı yapılmaktadır. Bursa’ da 2004 yıl sonu itibariyle 566 adet işletmenin gıda sicil ve üretim izni başvurusu bulunmaktadır (Anonim 2004 b).

Et ve Et Ürünleri-Süt ve Süt Ürünleri Birimi

Kırmızı ve beyaz et mezbahalarının, mamul madde üretim ve parçalama tesislerinin, soğuk depoların çalışma izinleri de Tarım İl Müdürlüğü bünyesindeki Et ve Et Ürünleri-Süt ve Süt Ürünleri Birimi tarafından verilmektedir.

Kırmızı ve beyaz et ile ilgili iş yeri açma izni denetim ve kaçak kesimlerin önlenmesi gibi konularda ortaklaşa çalışma yürütmek üzere, Tarım İl Müdürlüğü, İl Sağlık Müdürlüğü, Büyükşehir Belediyesi ve Merkez İlçe Belediye teşkilatlarınca, Valilik başkanlığında “Gıda Koordinasyon Birimi” oluşturulmuştur. Gıda Koordinasyon Birimi ayda 2 kez toplanmaktadır. Bu toplantıda alınan kararlar İl Hıfzısıhha Kurul Kararı olarak resmi gazetede yayınlanır. Bu çalışmaya 2003 Haziran ayı itibariyle başlanmıştır (Anonim 2003).

Süt ürünleri imal eden UHT sistemine sahip işleme tesislerine süt satan üreticilere, süt destekleme primi ödenmektedir. İlimizde süt destekleme priminden faydalanan 99 işletme bulunmaktadır (Anonim 2004 b).

İthalat ve İhracat Birimi

Kontrol Şube Müdürlüğü'nün ithalat ve ihracat biriminde, sertifikalandırma işlemleri yapılmaktadır. İthalat ve ihracatla ilgili konular, 560 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve ilgili yönetmelikleri ile belirlenen usul ve esasına göre yapılmaktadır. 560 sayılı Kanun Hükmünde Kararname 'ye göre ihracat kontrolü alıcı ülke talepleri doğrultusunda ihracatçı ve temsilcisinin malın denetlenmesini isteyen bir beyanname vermesi üzerine en seri şekilde üretim, depo, antrepo veya işyerinden denetlemeye en uygun olanında ihracatçı veya temsilcisi de hazır bulunmak üzere yapılır. Burada esas amaç, iç pazarda gıda mevzuatına göre üretilen ve kontrol edilen ürünleri talep olmamasına rağmen tekrar ihracat esnasında denetleyerek bürokratik engel getirmemektir. Böylelikle ihracata ivme kazandırılması amaçlanmıştır. Ayrıca denetim esnasında muayene ve analiz edilmek üzere gerektiğinde numune alınır. Denetim raporu ve analiz sonuçlarının değerlendirilmesinde alıcı ülke talebi ve/veya Gıda Kodeksi esas alınır. 560 sayılı Kanun Hükmünde Kararname gereği, ihracata konu ham, yarı mamul ve mamul maddelere kimyasal, fiziksel ve biyolojik yönden insan tüketimine uygun olduğuna dair gıda sertifikaları düzenlenme zorunluluğu vardır. Uluslararası gıda ticaretinde ürünlerin performansı gerek üretilen yerlerin hijyenik koşulları karşılaması, gerekse ürünün güvenilir olması ile ölçülmekte ve bu amaçla yetkili gıda kontrol otoritesi tarafından verilen belge/sertifikalar önem taşımaktadır ¹⁾.

İthal edilen ürünlere de, iç pazardaki kontrol ve denetim hükümleri uygulanır ve Türk Gıda Kodeksine uygunluk aranır. Gıda Kodeksinde yer almayan ürünlerin ithalatında uluslar arası mevzuata uygunluk aranır ya da ikili ve/veya çoklu anlaşmalar dikkate alınır. İthal edilen herhangi bir gıda maddesi Gıda Kodeksine uygun etiketleme ve ambalaj yapılması ve satışa hazır hale getirilmesi şartıyla yurt içinde bulundurulabilir (Sağlam 2000).

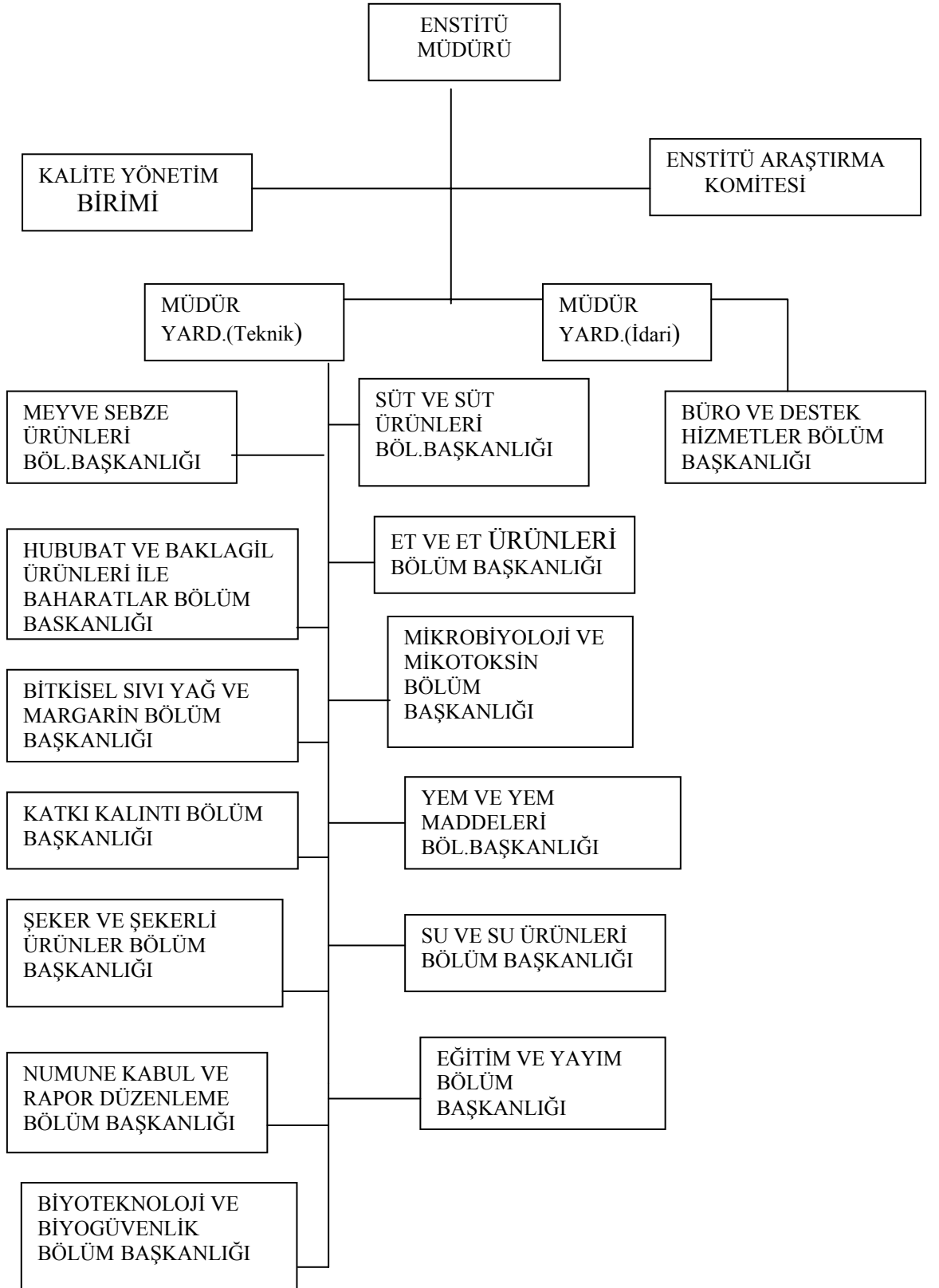
---

¹) <http://www.okyanusbilgiambari.com.tr>

Kontrol Şube Müdürlüğünce 2004 yılı içinde firmaların talepleri doğrultusunda 280 adet kontrol belgesi düzenlenmiştir. Yetki devri yapılmış ve diğer illerden gönderilen 125 kontrol belgesi kapsamında uygun olan fiili ithalatlar gerçekleşmiştir. İhracat işlemleri de bu yıl içinde ağırlıklı olarak sürdürülmüş, ihracata esas olmak üzere 966 adet Gıda Güvenirlik Sertifikası düzenlenmiştir. Su ürünleri kontrolleri 1380 sayılı su ürünleri kanununun ve bu kanunun bazı maddelerini tadil eden 3288 sayılı su ürünleri kanunu ile 10.03.2005 tarihli Resmi gazetede yayınlanan su ürünleri yönetmeliği hükümleri doğrultusunda sürdürülmektedir. İlimiz dahilinde Mudanya, Gemlik ve Karacabey ilçelerimizin kıyı şeridinde ve Gemlik Körfezi deniz içinde, İznik Gölünde (320 km²), Uluabat Gölünde (160 km²), deniz ve iç sularımızdaki su ürünlerinin karaya çıkış noktalarında, balık hallerinde, perakende balık satış yerlerinde, su ürünleri işleme ve değerlendirme tesislerinde, balıkçı barınaklarında, soğuk ve donmuş muhafaza depolarında, su ürünleri kontrolleri yürütülmektedir. Ayrıca yasa dışı yollarla avlanılan su ürünlerine el konulup yasal işlem yapılmakta, sanayi kuruluşları denetlenmekte ve atık su numunesi alınarak analiz ettirilmektedir. Yıl içerisinde muhtelif su ürünleri için Veteriner Sağlık Raporu düzenlenmiş olup su ürünleri ihracatları gerçekleştirilmiştir (Anonim 2004 b).

2.2-BURSA GIDA KONTROL VE MERKEZ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Son olarak Tarım Bakanlığı'nın Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığının oluruyla, Bursa İl Kontrol Laboratuvar Müdürlüğü kapatılarak; Bursa Gıda Merkez Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü araştırma ve kontrol hizmetlerinin birlikte yürütülmesi görevi ile "BURSA GIDA KONTROL VE MERKEZ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ" adını almıştır. Enstitüye ait organizasyon ve yapılanma şekil 2.2.1.'deki gibidir.

Şekil 2.2.1. Bursa Gıda Kontrol ve Merkez Araştırma Enstitüsü organizasyon şeması

Bursa Gıda Kontrol ve Merkez Araştırma Enstitüsü yurdumuzun en çok meyve ve sebze üreten Marmara Bölgesinde konserve sanayinin kurulması ve geliştirilmesi amacıyla 25.02.1961 tarihinde Bursa'da "KONSERVECİLİK ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ" adı altında faaliyete geçmiştir.

Enstitünün görevi; kurulu olduğu bölgede ve ülke çapında konserve, salça, meyve suyu sanayileri ve bu sanayilere hitap eden makine, ambalaj kuruluşlarının gelişmesine, kalitelerinin artırılmasına, yeni ürünlerin geliştirilmesine öncülük etmektir.

Enstitünün başlıca faaliyetlerini şöyle sıralaya biliriz:

- Türkiye'de özellikle Marmara Bölgesinde yetiştirilen ve konserve sanayimiz tarafından da fazla miktarda kullanılan yerli ve yabancı sebze çeşitlerinin gıda sanayine elverişlilik durumlarının araştırmak,
- Konserve sanayicilerimizin teknik yönden karşılaştıkları sorunları gidermek ve gerekirse onlara teknik tavsiyelerde bulunmak,
- Konserve sanayinin kalifiye eleman ihtiyacını karşılamak için seminerler tertiplemek ve usta yetiştirmek amacıyla kurslar açmak,
- Yaptığı araştırmalar ile konservecilik tekniği yönünden bulduğu yeni usulleri yayınlamak, halka ve sanayicilere duyurmak,
- Meyve sebze işleme sanayinde ihtiyaç duyulan alet, makine ve ekipmanların yurdumuzda imalatlarını gerçekleştirilmesine ve bunların sanayide başarılı olarak kullanılmasına yardımcı olmak,
- Bünyesindeki döner sermayesi kanalıyla tekniğine uygun örnek, kaliteli konserve ve meyve suları yaparak halka tanıtmak,
- Gıda ve yem analizleri konusunda referans laboratuvar olarak görev yapmak,
- Denetim numunelerinin gıda kodeksine uygun olup olmadıklarını kontrol etmek.

- Özel istek üzerine ücreti karşılığında analizler yapmaktır (Anonim 2004 c).

Belirtilen amaçların gerçekleştirilmesi için bünyesinde araştırma ve eğitim amacına dönük pilot tesisler ve laboratuvarlar kurulmuştur.

Enstitü çalışmalarını 2 ana grupta toplamak mümkündür;

- Gıda üretim sanayi ile yem sanayinin kalite ve teknolojik seviye itibariyle üretimden tüketime kadar ki bünyesel gelişmesine ve sorunlarının giderilmesine yardımcı olmak, gıda maddelerinin hazırlanma ve dağıtımında meydana gelen kayıpları tespit etmek ve çözüm yollarını araştırmak,
- Yan ürünlerin değerlendirilmesini sağlamak, ihracatı artırıcı tedbirlerin tespitinde ilgili kuruluşlarla iş birliği yapmak, iç ve dış kaynaklı araştırma projeleri hazırlamak ve yürütmek, sonuçları izlemek ve değerlendirmek,

Bu ana hizmetlerin daha iyi anlaşılabilmesi için aşağıdaki şekilde detaylandırarak vermek mümkündür (Anonim 2004 c).

- Gıda sanayinin teknolojik seviyesinin gelişmesine yardımcı olmak için araştırma ve geliştirme çalışmalarının yapılması,
- Ham maddenin işlenmesi sırasında çıkan fiziksel, kimyasal, biyolojik sorunların araştırılması ve hammaddelerin sanayiye uygunluk durumlarının tespit edilmesi,
- Ülkemiz şartlarına teknik ve ekonomik bakımdan da uygun teknolojilerinin seçiminin yapılması, denetlenmesi sonuçlarının sanayicilere ve kamu kesimindeki ilgililere duyurulması,
- Hammaddenin hasadından tüketilinceye kadar her safhada meydana gelebilecek gıda kayıplarının en alt seviyeye indirilmesi için araştırılmaların yapılması,
- Tüm gıdalarda ve hammaddelerdeki kalite kriterlerinin ortaya konulması için araştırılmaların yapılması, Türk Gıda Standartlarına esas teşkil edecek verilerin tespit edilmesi,

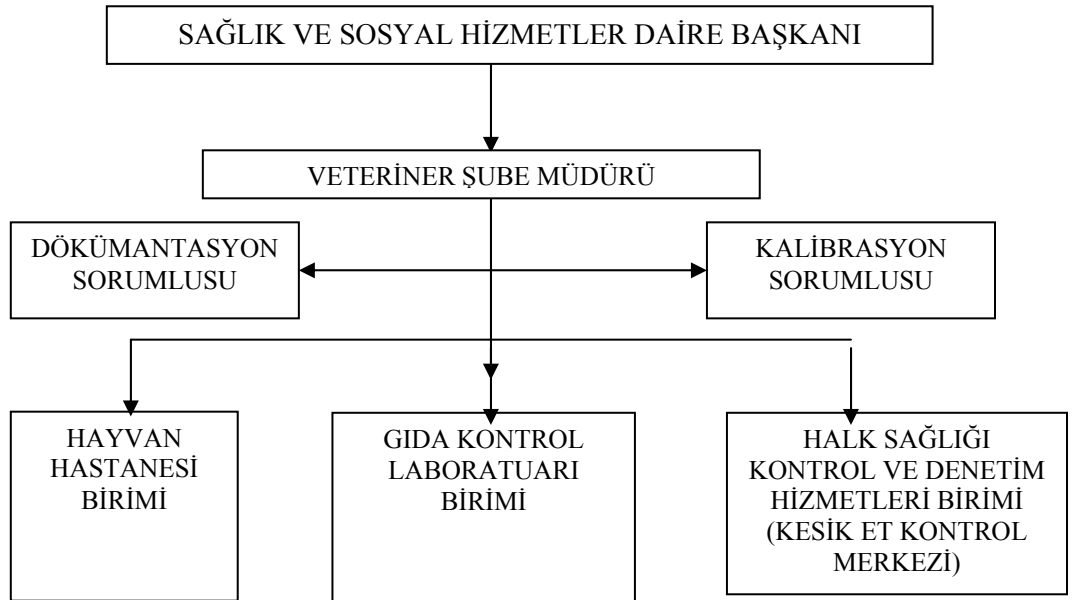

- Kalite kontrolünde kullanılacak metotların tespiti ve metotların karşılaştırılması çalışmalarının deneysel olarak yürütülmesinin sağlanması ve sonuçlarının ilgililere iletilmesi,
- Gıdalarda kalite düşüklüğünün nedenlerinin ve giderilme çarelerinin araştırılması yeni mamullerin geliştirilmesi ve gerektiğinde işleme teknolojisinin belirlenmesi, geliştirilmesi için sanayicilerle ücret karşılığında ortak projelerin yapılmasıdır.

2.3. BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ SAĞLIK VE SOSYAL HİZMETLER DAİRE BAŞKANLIĞI VETERİNER ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ

Gıda Kontrol Laboratuvarı Birimi

Veteriner Şube Müdürlüğü ve müdürlüğe bağlı Gıda Kontrol Laboratuvarı 1987 yılında faaliyet göstermeye başlamış, Kesik Et Kontrol Merkezi ise Tarım Bakanlığı talebi doğrultusunda 2002 yılında kurulmuştur. Veteriner Şube Müdürlüğüne ait organizasyon ve yapılanma şekil.2.3.1'deki gibidir.

Şekil 2.3.1.Bursa Büyükşehir Belediyesi Veteriner Şube Müdürlüğü organizasyon şeması

3030 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile bu kanunun uygulama yönetmeliğine göre Büyükşehir belediyesi dahilinde de yiyecek ve içecek maddelerinin analizlerini yapmak üzere laboratuvar kurmak ve işletmek görevi Büyükşehir belediyelerine aittir. Buna istinaden 1987 yılında Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığına bağlı olarak Veteriner Şube Müdürlüğü bünyesinde Gıda Kontrol Laboratuvarı kurulmuştur. 23.07.2004 tarihinde yürürlüğe giren 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun 7. Maddesine göre gıda ile ilgili olanlar dahil birinci sınıf gayri sıhhi müesseseleri ruhsatlandırmak ve denetlemek, yiyecek, içecek maddelerinin tahlilini yapmak üzere laboratuvar kurmak Büyükşehir belediyelerinin görevi olarak belirtilmiştir (Anonim 2004d).

Gıda Kontrol Laboratuvarı bünyesinde:

- 1-Mikrobiyolojik Analiz Bölümü
- 2-Kimyasal ve Fiziksel Analiz Bölümü
- 3-Sterilizasyon Bölümü yer almaktadır.

26.06. 1995 yılında yürürlüğe giren 560 sayılı “Gıdaların Üretimi Tüketimi Ve Denetlenmesine Dair Kanun Hükmünde Kararname” yürürlüğe girmeden önce denetimler 1580 sayılı Belediyeler Kanunundaki Belediye Zabıta Yönetmeliğine göre yapılmaktaydı. Zabıta görevlileri satış yerlerinde denetim yaparak şüphe duydukları numuneleri Veteriner Şube Müdürlüğü Gıda Kontrol Laboratuvarına intikal ettirmektedirler.560 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin yürürlüğe girmesiyle birlikte yasanın 3.Bölüm 10.Maddesine göre, gıda maddeleri satış yerleri ve bu yerlerde satılan gıda maddelerinin gıda kodeksine uygunluğunun denetim görevi Sağlık Bakanlığı’na verilmiştir. Denetimler, belediye sınırları ve mücavir alanları içinde ilçe belediyelerle iş birliği içinde, bunun dışında İl Sağlık Müdürlüğü tarafından yapılmaya başlanılmıştır (Anonim 1995).

Osmangazi, Nilüfer ve Yıldırım ilçe belediyelerinin denetim elemanlarının yaptıkları denetimler sonucunda aldıkları gıda numuneleri Büyükşehir Belediyesi Gıda Kontrol Laboratuvarına intikal ettirilmektedir. Sağlık Müdürlüğü’nün kendi denetim gruplarının numuneleri ise Hıfzısıhha Laboratuvarına (İl Halk Sağlığı Laboratuvarına)

intikal ettirilmektedir. Denetimde fiziksel ve organoleptik muayene sonucunda sağlığa zarar verecek şekilde bozulmuş, kokuşmuş, küflenmiş, kurtlanmiş, böceklenmiş gıda maddesi vasfını kaybetmiş gıda maddelerinin satışının tespiti halinde, analizi yapılmadan yerinde veya uygun bir yerde satış yerinin yetkilisinin imzasının da bulunduğu ve en az iki denetim elemanı tarafından tutanak düzenlenerek gıda maddeleri imha edilmektedir.

Gıda maddesinin vasfından şüphelenilmesi durumunda Sağlık Bakanlığı'nın "Gıda Maddeleri Satış Ve Toplu Tüketim Yerlerinden Numune Alma Rehberi"ne göre numune alınır. Düzenlenen tutanakla numune laboratuara intikal ettirilmektedir. Analiz sonuç raporu ilçe belediyeleri sağlık müdürlüklerine bildirilir. Cezai işlem gerektiren durumlarda ilçe belediye sağlık müdürlükleri İl Sağlık Müdürlüğüne ihbarda bulunurlar.

5179 sayılı yasanın yürürlüğe girmesiyle birlikte gıda üretim izni, kontrol ve denetim hizmetleri konusunda tek yetkili birimin Tarım Bakanlığı olması nedeniyle, İl Sağlık Müdürlüğü ile ilçe belediyelerinin ortaklaşa yürüttükleri denetim çalışmaları Haziran 2004 tarihi itibariyle son bulmuştur.

Yeni yasa gereği ilçe belediyeleri sadece pazaryerlerinin denetimini yapabilmekte, numune alma işlemi ancak Tarım İl Müdürlüğü Gıda Kontrolörleri tarafından yapılabilmektedir (Anonim 2004 a).

Halk Sağlığı Kontrol ve Denetim Hizmetleri Birimi (Kesik Et Kontrol Merkezi)

Bursa Büyükşehir Belediyesi Veteriner şube Müdürlüğü bünyesinde kontrol hizmetlerine yönelik faaliyet gösteren diğer bir birim de Kesik Et Kontrol Merkezidir.

Tarım Bakanlığı Koruma Kontrol Genel Müdürlüğü şehre dışarıdan getirilen karkas etlerin gerekli kontrollerinin yapılarak kabul edilmelerinin kullanmak amacıyla Nisan 20002 tarih itibariyle tüm Büyükşehir Belediyelerinden Kesik Et Kontrol Merkezi' ni oluşturmasını talep etmiştir. Bu çalışma ile:

1-Bursa'ya getirilen karkas etlerin, yetkili kombina yada mezbahalarca kesimlerinin yapılip yapılmadığının kontrol edilmesi,

2-Nakillerin, doğru ve eksiksiz evrakla yapılıp yapılmadığının kontrol edilmesi,

3-Nakil şartlarının (nakil sıcaklığı, taşımaya uygun araç ve donanım v.s.)

doğru ve eksiksiz sağlanıp sağlanılmadığının kontrolünün yapılması,

4-Etlerin, tüketime uygun olup olmadıklarının kontrol edilmesinin sağlanması amaçlanmıştır.

2.4. İLÇE BELEDİYELERİ DENETİM BÜROLARI

“Gıda Üretim ve Satış Yerleri Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” gereği, “Bünyesinde gıda denetim birimi teşekkül etmiş en az 2 denetim elemanı veya yardımcı denetçi bulundurmak suretiyle gıda satış ve tüketim yerlerinde denetim yapılabilir.” maddesine istinaden ilçe belediyeleri bünyelerinde denetim birimleri oluşturmuştur (Anonim 2001).

İlçe belediyeleri 5179 sayılı Kanun yayınlanana kadar 560 sayılı Kanun Hükmünde Kararname gereği Sağlık ve Tarım Bakanlığı ile ortaklaşa çalışmak suretiyle gıda toplu satış ve tüketim yerlerinin denetlenmesi görevini sürdürmüşlerdir.

5179 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesiyle bu yerlerin denetim yetkisi Tarım Bakanlığına geçmiştir. Ancak 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ilçe ve ilk kademe belediyelerin görev ve yetkileri bölümü c bendinde sıhhi iş yerlerinin, 2. ve 3. sınıf gayri sıhhi müesseselerin, umuma açık istirahat ve eğlence yerlerinin ruhsatlandırılması ve denetlenmesi yetkilerini ilçe belediyelerine vermiştir (Anonim 2004 a).

5216 sayılı Belediyeler Kanunu ile birlikte ilçe belediyeleri denetim büroları çalışmalarını bu yönde sürdürmektedir.

-Nilüfer Belediyesi Gıda Denetim Bürosu

Sağlık İşleri Müdürlüğü'ne bağlı Gıda Denetim Bürosu'nda 1 Hekim, 2 Veteriner Hekim, 1 Gıda Mühendisi ,1 Sağlık memuru ve Hemşire görev yapmaktadır. (Anonim 2004 e).

-Yıldırım Belediyesi Gıda Denetim Bürosu

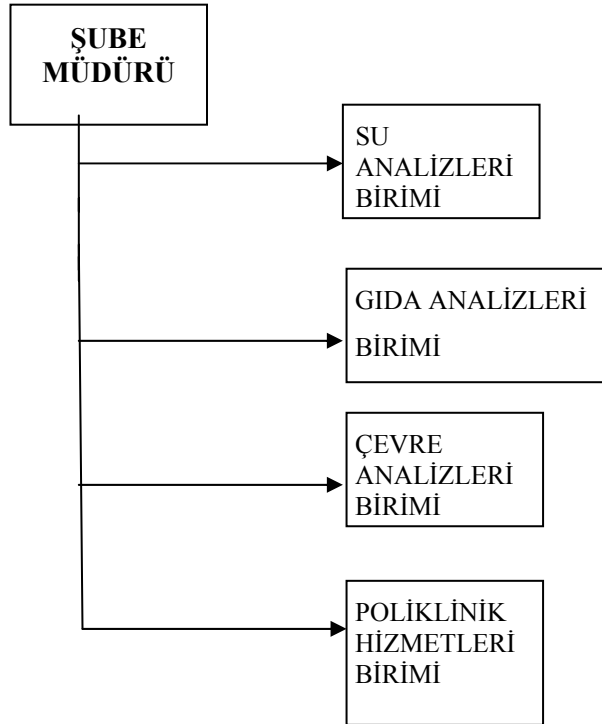
Sağlık İşleri Müdürlüğü'ne bağlı Gıda Denetim Bürosunda 1 Ziraat Yüksek Mühendisi, 1 Veteriner Hekim, 1 Gıda Teknikeri görev yapmaktadır (Anonim 2004 f).

-Osmangazi Belediyesi Gıda Denetim Bürosu

Sağlık İşleri Müdürlüğü'ne bağlı Gıda Denetim Bürosu'nda 1Hekim, 1Gıda Yüksek Mühendisi ve 2 adet Biyolog görev yapmaktadır (Anonim 2004 g)

2.5. BURSA İL SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ İL HALK SAĞLIĞI LABORATUARI

İl Halk Sağlığı Laboratuvarı, 1973 yılında tip proje olarak, koruyucu ve tedavi edici sağlık hizmetleri kapsamında çevreden kaynaklanan ve insan sağlığını etkileyen faktörlerin, fiziksel, kimyasal, bakteriyolojik, serolojik ve parazitolojik yönden inceleyen, inceleme ve analizlerini yaparak, koruyucu sağlık hizmetlerini yönlendirici verileri ortaya koyan, salgınların önlenmesi ve izlenmesi için gerekli analizleri yapan bir kurumdur¹⁾. İl Halk Sağlığı Laboratuvarına ait organizasyon şeması şekil 2.5.1'deki gibidir.

Şekil 2.5.1. İl Halk Sağlığı Laboratuvarı organizasyon şeması

1).www.bsb.gov.tr

560 sayılı “Gıdaların Üretimi Ve Tüketimi İle Denetlenmesine Dair Kanun Hükmünde Kararname” yürürlükteyken, İl Halk Sağlığı Laboratuvarı, Sağlık Müdürlüğü bünyesinde görev yapan gıda kontrolörleri ve ilçe belediyeleri gıda denetim bürolarının getirdikleri gıda numunelerinin analizlerini Tarım İl Müdürlüğü ve Büyükşehir Belediyesi Gıda Kontrol Laboratuvarı ile koordinasyonlu şekilde yapmakta idi.

5179 sayılı kanunun yürürlüğe girmesiyle bu konudaki yetki Tarım Bakanlığına verilmiştir. Bu sebeple kurum bünyesindeki Gıda Kontrol Laboratuvarı özel işletmelerin oto kontrol amaçlı talep ettikleri gıdaların analizlerin yapma yönünde faaliyet göstermektedir.

3-GIDA KONTROL KURULUŞLARININ KARŞILAŞTIKLARI GÜÇLÜKLER

3.1-TARIM İL MÜDÜRLÜĞÜ KONTROL ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ BÜNYESİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR

- Firmalar tarafından hazırlanan dosyalar iş takipçilerine verilmekte ve bu kişilere işlemler yaptırılmaya çalışılmaktadır. Bu da kuruma zarar vermektedir¹⁾.
- 560 sayılı kanun hükmünde kararname gereği gıda denetimlerinde Sağlık Bakanlığı ve ilçe belediyeleriyle ortaklaşa yürütülen çalışma çok başlılığa sebep olmaktadır. 2 Haziran 2004 tarihinde yayınlanan 5179 sayılı kanunla yetkilerin Tarım Bakanlığı'na devredilmesiyle yetkiler tek elde toplanmıştır. Ancak kurum bünyesine Sağlık Bakanlığından geçiş yapan çevre sağlığı teknisyenleri kendi kurumlarında daha önce faydalanmış oldukları döner sermayeden Tarım İl Müdürlüğü bünyesinde faydalanamamakta ve gelir kaybına uğramaları nedeniyle motivasyonları olumsuz etkilenmektedir¹⁾.
- Aslında 5179 sayılı kanun gereği gıda kontrolörlerinin lisans düzeyinde eğitim alma ve gıda kontrolör sertifikası almış olma zorunlulukları varken çevre sağlığı teknisyenlerinin denetim yetkileri devam ettirilmektedir¹⁾.
- Kurum bünyesinde 2004 yılına dek kalifiye personelin olmaması denetim sıklığı ve kalitesini olumsuz etkilemiştir. 2004 yılında kurum bünyesine yapılan atamalar bu problemi nispeten azaltmıştır¹⁾.
- Ülkemiz için önem arz eden bir çok ürünün tebliği henüz yayınlanmamıştır. Tebliği bulunmayan bazı ürünler şöyledir: Zeytin, Konserve, Dondurulmuş Ürünler, Hazır Yemek, Salça, Şarap, Bitkisel Çaylar, Unlu Mamuller, Turşu, Sirke, Bakliyat, Tatlılar, Pastacılık Ürünleri, Hardal, Sütü Tatlılar, Ketçap, Limon Sosu, Mezeler, Mayonez, Boza¹⁾.

---

1) Kontrol Şube Müdürlüğü'nde görev yapan Gıda Kontrolörü Mustafa YILDIZ'ın sözlü ifadesiyle

- Gıdaların üretimi, tüketimi ve denetlenmesine dair yönetmelikte açık olarak belirtilmesine rağmen uygulamada ürün tescil ve izin işlemlerinde Gıda Kodeksinde yer alan ürünlerle Gıda Kodeksinde yer almayan ürünler için yapılan işlemler arasında pek bir fark bulunmamaktadır ¹⁾.
- Satış yerlerine yönelik yönetmelik olmadığı için cezai işlemlerde problem yaşanmakta caydırıcılığı yüksek cezai işlem yapılamamaktadır ¹⁾.
- İl Müdürlüğünden sorumlu kurum avukatı yoktur. Firmalarla yaşana dava gerektiren durumlarda kontrolör kendi savunmasını kendi yapmaktadır. Savunma süreci kontrolörün iş yerindeki işlerinin aksamasına, psikolojisinin olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır ¹⁾.
- Bazı kontrolörlerin tehdit almaları ve özel yaşamlarında rahatsız edilmesi de denetim etkinliğini olumsuz etkilemektedir ¹⁾.
- Firmalardan siyasi baskı görülmektedir ¹⁾.
- Bakanlık dışından açıktan atanan ve bakanlık içinden birim değiştirmek suretiyle kontrol şube müdürlüğünde görevlendirilen mühendis ve veteriner hekimler gıda kontrolörü olarak görevlendirilseler de yeterli sıklıkta uygulanmayan ve kontrolör olabilmeleri için yasal zorunluluk bulunan gıda kontrolör kurslarını bitirmedikleri için idari işlem (ceza kesme) yapamamaktadırlar ¹⁾.
- Yasada yapılan düzenlemeyle, Gıda Kontrolörlerinin maaşlarında nispeten olumlu etkisi olan arazi tazminatı hakkında faydalana bilmek için, kontrolörlerin mücavir alan içerisinde yıl içinde en az 90 gün denetim yapma mecburiyeti getirilmiştir. Oysa gıda üretim ya da satış yapan yerler özellikle Bursa gibi Büyükşehirlerde yerleşim birimleri içindedir ¹⁾.
- Organizasyonun sağlanmasında yaşanan zorluklar ve bürokratik işlemlerin iş akışını aksatması nedeniyle Kontrol Müdürlüklerinin Tarım İl Müdürlüğü bünyesinden ayrılması gerektiğine inanılmaktadır ¹⁾.
- 8:00-12:00 saatleri arasında faaliyet göstermeyen iş yerlerinin denetiminde zorlanılmakta vardiya sistemi ile çalışılmaktadır. İdari yapılanmada zorluklar yaşanmaktadır ¹⁾.

- Koruma Kontrol Genel Müdürlüğü Tarım İl Müdürlüğü İl Kontrol Müdürlüklerine yeterli teknik destek verememektedir. Müdürlük bünyesinde hızlı personel sirkülasyonu olmaktadır. Bu sirkülasyon hızlılığı yönetmelik ve tebliğlerin oluşturulmasında ağır kalınmasına neden olmaktadır. Bakanlıkla taşra arasında etkin veri tabanı oluşturulamamıştır ¹⁾.
- Gıda maddesini ithalat yada ihracatını yapacak firmalar genellikle kodeksin gerektirdiği talimatları fazla bürokratik işlem olarak görmekte kurum görevlileri bu anlamda başvuru dokümanlarının eksiksiz oluşturulması temininde problemler yaşanmaktadır ¹⁾.
- Şehre sağlıklı balık ve meyve – sebze girişi konusunda kilit nokta olan halde kurumun denetimlerinde eksiklikler belirlenmiştir. Satış koşullarıyla ilgili iyileştirme yapılacağı beklentisi ve Bursa Büyükşehir Belediyesi'nin bu konuda çabaları olmasına rağmen Bursa gibi büyük bir kentte fiziki ve sosyal şartlarının yetersiz olan balık ve meyve sebze hali faaliyete devam etmektedir. İyileştirme süresi için Tarım İl Müdürlüğü'nün belirlediği son süre Eylül 2006'dır ²⁾.
- Hal bünyesinde yaşanan diğer bir problemde arabacı tabir edilen sokak aralarında satış yapan satıcılara özellikle balık hali bünyesinden satış yapılmasıdır. Bu tür satış yapan satıcı sayısı 400-450 arasında tahmin edilmektedir. Bu durum da yasal boşluk ve koordinasyon eksikliğinin göstergesidir ²⁾.
- Yeni yasayla birlikte yetki Tarım Bakanlığına Haziran 2004 tarihi itibariyle devredilmiştir. Ancak uygulanmaların nasıl yapılacağını belirten bazı yönetmelikler (özellikle ceza uygulamaları) halen yayınlanmamaktadır. Bu geçen süreç içerisinde uygunsuz satış ve üretim yapan yerler faaliyetlerine devam etmektedirler ²⁾.
- Yurda kontrolsüz girişi yapılan yabancı etiketli ürünlere yönelik etkin bir kontrol yapılamamaktadır ²⁾.

---

2) Kontrol Şube Müdürlüğü'nde görev yapan Gıda Kontrolörü Dr. Muhterem ÇAKIR'ın sözlü ifadesiyle

- Düzensiz kentleşmeden dolayı cadde ve sokaklardaki karışıklıklar denetimlerin hızını etkilemektedir. Benzer sokak adları ve çarpık kentleşmeden dolayı ulaşılmak istenen denetim noktalarının tespitinde problem yaşanmaktadır ²⁾.

3.2- GIDA ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ BÜNYESİNDE YAŞANAN SORUNLAR

- Bakanlığa bağlı laboratuvarlar arasında standart metot birliği yoktur. Sağlıklı metot ancak deneme yoluyla bulunmaktadır. Ankara'nın bu konuda taşradaki birimlerle koordinasyonu sağlayacak ve bu konudaki problemleri giderecek çalışma grubu oluşturması gerekmektedir ¹⁾.
- Personel atamalarından kaynaklanan sorunlar yaşanmaktadır. Gıda ve yem konusunda yeterince eğitim almış kalifiye personel ihtiyacı duyulurken, bu konularla doğrudan ilgisi bulunan(uzmanlık konuları gıda ve yem olan) bölümler yerine dolaylı ilgisi bulunan bölümlerden mezun kişilerin ataması yapılmaktadır¹⁾.
- Laboratuvar alet ve ekipman temininde sorunlar yaşanmaktadır. Ayrıca bir çok alet ve ekipman için yurt dışına bağımlı kalınmaktadır. Yurt dışındaki tedarikçi firmaların Türkiye temsilcilerinin de tam konularına vakıf olduklarını söylemek zordur. İhtiyaç duyulduğunda mümessillere ulaşmakta sorun yaşamakta firmanın yurt dışında olması da zaman kaybına neden olmaktadır ¹⁾.
- Personelin yurt içi ve yurt dışı eğitimlerinin sağlanmasında problemler yaşanmaktadır. Yurt içi eğitimleri de istenen seviyede personel ihtiyacını karşılamamaktadır ¹⁾.
- Araştırmalarla ilgili çalışmalarda kaynak sorunu yaşanmaktadır.(Kimyasal madde, alet, ekipman gibi ¹⁾.
- Gerek ulusal gerekse uluslararası referans laboratuvar sayısı yeterli değildir ¹⁾.

---

1) Gıda Kontrol Ve Merkez Araştırma Enstitüsü Teknik Müdür Yardımcısı Enver Tan'ın sözlü ifadesiyle

- Denetim birimleri ile laboratuvarlar arasında koordinasyon yoktur. Koordinasyon yetersizliği laboratuvar koşullarında optimum çalışmayı zorlaştırmaktadır. Bazı dönemlerde yoğun numune intikali olurken bazen de numune gelmemektedir ¹⁾.
- Sağlık Bakanlığı'nın 1985 yılında yayınlamış olduğu numune alma rehberinde numune alma koşullarıyla ilgili eksiklikler vardır. Ayrıca denetim birimleri de numune ulaştırmada araç problemi yaşamaktadır. Numune intikalinde soğuk zincirin kırılmaması önemlidir. Bu sebeple gıda maddesini vasfına göre ideal sıcaklıkta tutacak ekipman ve araç temini sorun yaratmaktadır ¹⁾.
- Eş kurumlarda kimyasallarla karşı karşıya çalışan personel fiili hizmetten faydalanırken, enstitü bünyesinde çalışan personelin faydalanamaması personel motivasyonunu olumsuz etkilemektedir ¹⁾.
- Laboratuvar akreditasyonu için kurulan kalite sistemi, dinamik bir sistem olduğundan sürekli olarak iyileştirilmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir. Ancak bu sistem ülkemizdeki mevcut sistemle henüz örtüşmemektedir. Laboratuvar akreditasyonunda da yurt dışına bağımlı kalınmasında çalışmalarını zaman ve maddi kayıp nedeniyle olumsuz etkilemektedir ¹⁾.

3.3-BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ GIDA KONTROL LABORATUVARI VE KESİK ET KONTROL BİRİMİNDE YAŞANAN SORUNLAR

- Haziran 2004 tarihinde yürürlüğe giren 5179 sayılı kanun uygulamaya girmeden önce çeşitli yasa, tüzükler, kararnameler yanında farklı kurumların yetkili ve görevli olması ve buna bağlı olarak kurum bünyesindeki farklı uygulamaların örneği yansması çeşitli sorunları beraberinde getirmektedir. Buna göre uygulanan analiz yöntemleri ve koşullarının farklılıkları sonuçları doğrudan etkileyen diğer bir husustur. Her ne kadar standartlar ya da yayınlanan ürün tebliğleri yapılacak analize ilişkin çeşitli yöntemleri bildirmekte ise de bunların bir kısmının uygulanma zorluğu taşıması bir kısmın standardının mecburi yürürlükte olamaması nedeniyle farklı kurum ve kuruluşlarda farklı yöntemlerin uygulanması gerçeğini ortaya çıkarmaktadır. Bu sorun sadece farklı kurumlara bağlı birimlerde değil aynı kurumun farklı illerdeki teşkilatlarında da yaşanmaktadır.

- Dünyadaki gelişmelere paralel olarak ülkemizde de birçok özel firmaya ait besiyeri ve kitler kullanılmaktadır. Bu çabuk ve yeni yöntemlerin kontrol ve uygunluk onayları yanında standartlara paralel uygulama talimatı yoktur.
- Kontrol ve denetim birimleri arasında koordinasyon eksikliği yaşanması nedeniyle bazı aylar yoğun bir numune akışı olabildiği gibi bazı aylarda denetim numunesinin intikal etmediği görülmüştür Özellikle mikrobiyolojik analizlerde kullanılan malzemeler pahalı ve kısa ömürlü olmaktadır. Bu nedenle zaman zaman malzeme temininde problem yaşanmaktadır. Aynı şekilde yoğun numune akışı yaşandığında laboratuvar aletleri (etüv gibi) yetersiz kalmaktadır.
- Büyükşehir Belediyesi Sağlık Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı bünyesindeki Gıda Kontrol Laboratuvar Hizmetlerine ayrılan bütçe kısıtlıdır. Oysa Gıda Teknolojisi, kontrol ve analiz hizmetleri hızlı bir gelişim göstermektedir. Hata payı daha az, çabuk ve sağlıklı ölçümlerin yapılacağı alet ve ekipmanlarda yüksek maliyet içermektedir. Aslında 5179 sayılı kanunla denetim numunelerinin kontrol ve analizlerinin Tarım Bakanlığına devredilmesiyle de mali değeri yüksek mevcut alet ve ekipmanın atıl vaziyette kalması da madalyonun diğer tarafını göstermektedir.
- Bazı ürünlere ait ürün tebliğlerinin olmaması ürünlerin benzer ürün tebliğlerine göre değerlendirilmesi problem teşkil etmektedir.
- Laboratuvar teknik personelinin eğitimlerinin sürekliliği ve gelişen teknolojiye ve gündem koşullarına karşı güncelleşmenin sağlanması konusunda alınan eğitimler yetersizdir.
- Şubat 2004 tarihiyle Gıda Kontrol Laboratuvarında çalışan 6 adet teknik personel sayısı Şubat 2005 tarihi itibarıyla 2'ye inmiştir. Bu durum da özellikle sözleşmeli statüde çalışan personelin motivasyonunu olumsuz etkilemektedir.
- Kanunlar yayımlandıktan sonra uygulanmanın nasıl yapılacağı anlatıldığı kararname, yönetmelikler ve tebliğler kanunun yayınlanmasının akabinde yayınlanmadığı için piyasa gözetiminde ve kontrol hizmetlerinde durgunluk yaşanmaktadır (Örneğin 5179 sayılı kanun Haziran 2004'te yayınlanmış fakat

- “Gıda Ve Gıda İle Temasta Bulunan Madde Ve Malzemelerin Piyasa Gözetimi Kontrolü Ve Denetimi İle İşyeri Sorumluluklarına Dair Yönetmelik “ Mart 2005 tarihinde yayınlanmıştır) (Anonim 2005 a).
- Bursa'nın yaklaşık olarak 50 ton / gün kırmızı et ihtiyacı olduğu ve bu miktarın yaklaşık 25 - 30 ton / gün'lük miktarının, merkezde hizmet veren kombina ve mezbahalarca sağlandığı konunun tarafları ile yapılan görüşmelerde Kesik Et Kontrol Merkezine iletilmiş olup, kalan 20 – 25 ton / gün' lük kısmın ise şehir dışından getirilerek tüketime sunulduğu tahmin edilmektedir. Şehir dışı kaynaklı et girişlerinin de ortalama olarak 4 ton / gün' lük kısmının “ Kesik Et Kontrol Merkezince “ kontrol edildiği geriye kalan yaklaşık 21 ton / gün' lük miktarın ise kontrolsüz olarak şehre sokulduğuna inanılmaktadır. Şehre giren ve çıkan özellikle soğuk zincirin önem arz ettiği gıdaların ve bunların nakillerinin gerçekleştiği araçların denetimlerine yönelik bakanlıkça yayınlanan bir yönetmelik bulunmamaktadır. Kontrol merkezine uğramadan giden araçlara yönelik nasıl bir cezai işlem uygulanacağı konusu da netlik kazanmamıştır ¹⁾.
- Aynı şekilde beyaz et (tavuk eti) konusunda da Bursa'nın; yaklaşık olarak 60 ton / gün' lük beyaz et tüketimi olduğu, bu miktarın tamamının “ Kesik Et Kontrol Merkezi“ kontrolü dışında bulunduğu ifade edilmiştir ¹⁾.
- Tarım Bakanlığı tarafından bir uygulama başlatılmış ancak çalışmanın sağlıklı yürütülmesinde maalesef sorunlar yaşanmaktadır ¹⁾.

---

1) Bursa Büyükşehir Belediyesi Kesik Et Kontrol Merkezi Kontrol Görevlisi Veteriner Hekim Hakan Alıcı'nın sözlü ifadesiyle

3.4-İL SAĞLIK LABORATUARI BÜNYESİNDE YAŞANAN SORUNLAR

- 5179 sayılı kanunun geçici madde 3'e göre; "Sağlık Bakanlığına ait laboratuvarların gıda denetim hizmetlerinde kullanım usul ve esasları , Bakanlık ve Sağlık Bakanlığı arasında hazırlanacak bir protokolle belirlenir" hükmü bulunmaktadır. 5179 sayılı kanunun yürürlüğe girdiği tarih 5 Haziran 2004 'dür. Bu sürenin üzerinden bir yıl gibi bir süre geçmesine rağmen Bakanlık ile ortaklaşa bir protokol imzalanmamıştır. Gıda sahteciliği, kayıt dışı üretim had safhadayken personel ve laboratuvar aletleri atıl bırakılmaktadır. Kanun uygulamaya girmeden önce milyarlık alet ve kimyasal alımı yapılmıştır.
- Yönetmelikler ve Tebliğler hızla değişim göstermektedir. Bu değişim hızlı olmasına rağmen hala mevcut ihtiyaçlarımızı karşılamamaktadır. Mevcut ürün tebliğlerinde eksiklikler bulunduğu gibi tebliği olmayan ürünler bulunmaktadır.
- Benzer görev yapan kurumlar arasında ne analiz metotları birliği nede standart analiz sonuçlarını raporlama birliği vardır ¹⁾.

---

1) İl Kontrol Laboratuvarı'nda görev yapan Kimyager Kamil Çakır, Biyolog Adnan Dimez ve Kimya Müh. Ali Bayar'ın sözlü ifadeleriyle

3.5-İLÇE BELEDİYELERİNİN DENETİMLER SIRASINDA KARŞILAŞTIKLARI GÜÇLÜKLER

-Nilüfer Belediyesi Gıda Denetim Bürosu

- Nilüfer Belediyesi, İl Sağlık Müdürlüğü ile koordineli olarak 2,5 yıl Nilüfer İlçesinde gıda denetimlerini sürdürmüştür. Aynı dönemde Osmangazi, Yıldırım ve Büyükşehir Belediyeleri ile toplantılar yapılmıştır. Bursa'da toplu tüketim ve satış yerlerinde yapılan gıda denetimlerinde standardizasyon sağlanmaya çalışılmıştır. Yapılan toplantıların çoğuna İl Sağlık Müdürlüğü yetkilileri de katılmıştır. Toplantıların gündemini seyyar sütçülerle mücadele, pazar yerleri, kırmızı ve beyaz etle ilgili yaşanan sorunlar, mevzuat değerlendirmeleri, ilçelerde farklı denetim uygulamaları, düzenlenen evraklarda birlik sağlanması gibi konular oluşturmuştur (Anonim 2004 e).
- Nilüfer İlçesi Osmangazi ve Yıldırım İlçelerine nazaran daha az göç alması, alt yapı problemlerinin daha az yaşanmasına rağmen denetim ekibi çalışmaları sırasında bazı sorunlarla karşılaşmıştır. Bu sorunları şöyle sıralayabiliriz:
- Gıda denetim bürosunda çalışan teknik personel sayısı yetersiz, motivasyonu eksik, teknik bilgi yetersizliği bulunmaktadır ¹⁾.
- Denetim ekipleri için ulaşım aracı sayısı yetersizdir. Numune alma çalışmaları için güçlü, donanımlı laboratuvar desteğine ihtiyaç duyulmaktadır ¹⁾.
- İlgili kurumlar arasında organizasyon eksikliği vardır. Denetlenmesi gereken kaç işyeri olduğu konusunda netlik yoktur.(Kayıt dışı üretim yapan yerlerin kayıt altına alınmasında yeterince hızlı davranılamamaktadır.)Dolayısıyla sağlıklı aylık yıllık çalışma planı çıkarılamamaktadır ¹⁾.
- Denetimler sırasında vatandaşın desteği ile karşılaşılamamıştır.(Örneğin seyyar sütçülerin pazar yerlerinde sattıkları süt ve süt ürünlerinin tüketilmesi gibi). Tüketici bilincinin arttırılmasına yönelik düzenli ve sürekli, amacına ulaşan eğitim çalışmaları yetersizdir ¹⁾.

---

1)Nilüfer Belediyesi Gıda Denetim Büro Sorumlusu Dr.Şeref TUZCU'nun sözlü ifadesine göre

- Siyasi yapılar ve bunların yerel yönetimlerdeki temsilcilerinin (Meclis Üyeleri, Belediye Başkanları) gıda güvenliği ve uygulamaları hakkında programları yoktur. Bundan dolayı yeterli kadro tahsisi sağlanamamakta, araç gereç desteği yapılamamaktadır. Denetimlerde keyfi ve adam kayırmacı müdahalelerle karşılaşmaktadır. Sağlık Müdürleri üzerinde de iktidar partisinin yerel yöneticilerinin müdahaleleri olmaktadır. 2003 yılı Haziran ayında uygulanmaya başlayan dökme kanatlı eti yasağı 10 gün sürebilmiştir, siyasi baskılar sonucu yasak uygulanamamıştır ¹⁾.
  - Hedeflerde netlik, uygulanabilir kapsayıcı bir program ve olmazsa olmaz uygulama kararlılığı gereklidir ¹⁾.
  - “Yeni Gıda Yasası” 2004 Haziran ayında mecliste kabul edilmiştir. Bu yasa ile yetki ve sorumluluklar Sağlık Bakanlığı ve İçişleri (Belediyeler) Bakanlığı’ndan alınarak Tarım Bakanlığına devredilmiştir. İllerde Tarım İl Müdürlükleri tarafından yasa gerekleri uygulanacaktır. Yasa ile yetki ve sorumluluğun Sağlık Bakanlığında alınması yanlış bir uygulamadır. Sonuçta insan sağlığını doğrudan etkileyen bir sektörde halkın sağlığını korumak adına öncelikli söz ve karar hakkının Sağlık Bakanlığı’nda olması gerekmektedir ¹⁾.
  - Bursa Tarım İl Müdürlüğü bünyesindeki personel sayısı yetersizdir. Gıda denetimleri ile ilgili uygulamalar yeni başlıyormuş gibi bir tutum sergilenmektedir. Hızla uygulamaya konulan yeni yasa ile ilgili İç İşleri Bakanlığı Müfettişlerinden yasanın Avrupa Birliği uyum çalışmaları kapsamında tamamen çeviri bir yasa olduğu konusunda da eleştiriler mevcuttur. Bu durum sahada boşluk yaratmıştır. Bu günlerde gıda sahteciliğinin had safhaya ulaşmıştır (Sahte rakı ve balda olduğu gibi) ¹⁾.
- Yıldırım Belediyesi Gıda Denetim Bürosu
- Denetimlerde etkinlik sağlamak amacıyla İl Sağlık Müdürlüğü, Tarım İl Müdürlüğü, belediyelerin Sağlık ve Veteriner Müdürlükleri iyi niyet ve gayretle sık sık koordinasyon toplantıları yapmıştır. Bir takım ortak kararlar alınmış ya da aldırılmasında ön ayak olunmuştur ¹⁾.

- Ancak denetim hizmetlerindeki bu farklı kurum ve kuruluşların görev yapması sebebiyle alt yapı eksiklikleri, yetki karmaşası gibi sorunlar yaşanmış, hizmetlerde bir bütünlük sağlanamamıştır. Bu sıkıntıları önlemek amacıyla 5179 sayılı "Gıdaların Üretimi Tüketimi ve Denetlenmesine dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun " ile gıda maddeleri ile ilgili her türlü hizmet ve denetimde esas yetkili kurum haline getirilmiştir ¹⁾.
- İlçe ve ilk kademe belediyelerinin görev ve yetkileri bölümünün c bendinde ise sıhhi iş yerleri, 2. ve 3. Sınıf gayrisıhhi müesseseleri, umuma açık istirahat ve eğlence yerlerini, ruhsatlandırmak ve denetlemek, yetkilerinin belediyelere verildiği bildirilmiştir. Tarım Bakanlığı tarafından çıkarılan 5179 sayılı son gıda yasasında Piyasa Gözetimi ve denetimi bölümünde gözetim ve denetimin ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği içinde yapılacağı belirtilmiştir. Ancak Tarım İl Müdürlüğü personeli tarafından esnafın eksik bilgilendirildiği, tek yetkili kurumun Tarım İl Müdürlüğü olarak anlatıldığı görölmektedir ¹⁾.
- Yasal düzenlemelerin yeni olması ve yönetmeliklerin tamamlanmaması sebebiyle sıkıntılar vardır. Tarım İl Müdürlüğü'nün başlatması gereken iş birliği ve koordinasyon çalışmaları ile sorunlar konuşulup ortak hareket edilmelidir ¹⁾.
- Gıda üreten veya satan esnafı da doğru bilgilendirip, bilimsel olarak eğitmek gerekmektedir ¹⁾.

---

1) Yıldırım Belediyesi Gıda Denetim Bürosu Sorumlusu Zir.Yük.Müh.Meliha Öner'in sözlü ifadeleriyle

3.6-GIDA KONTROL KURULUŞLARININ KARŞILAŞTIKLARI GENEL SORUNLAR

Gıda kontrol kuruluşlarının karşılaştıkları genel sorunlar Tablo 3.6.1 'de özetlenmiştir.

Tablo 3.6.1: Gıda kontrol kuruluşlarının karşılaştıkları genel sorunlar

KURUMLAR	SORUNLAR
TARIM İL MÜDÜRLÜĞÜ KONTROL ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ	▪ Yetki karmaşası yaşanması ▪ Mevzuattan kaynaklanan eksiklikler (Ürün tebliğlerinin yetersiz ve eksik olması gibi) ▪ Kurum bünyesinde çalışan personel sayısının yetersiz olması ▪ Teknik personelin özlük haklarını yeterince alamaması ▪ Yetkili diğer kurumlarla koordinasyon eksikliği yaşanması ▪ Koruma Kontrol Genel Müdürlüğünden yeterli teknik destek alınmaması ▪ Kurum avukatının bulunmaması, denetimlerde denetçinin can güvenliğinin sağlanamaması
GIDA ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ	▪ Bakanlığa bağlı laboratuvarlar arasında standart metot birliğinin sağlanamaması ▪ Personel atamalarından kaynaklanan sorunlar ▪ Laboratuvar alet ve ekipmanını temininde yaşanan sorunlar ▪ Enstitü bünyesinde görevli teknik personelin yurt içi ve yurt dışı eğitimlerinin yetersizliği ▪ Araştırmalarla ilgili çalışmalarda kaynak sorunu yaşanması (kimyasal madde, besiyeri gibi) ▪ Referans laboratuvar sayısının yetersiz olması ▪ Denetim Birimleri ile laboratuvarlar arasında koordinasyon eksiklikleri yaşanması
İL HALK SAĞLIĞI LABORATUARI	▪ 5179 sayılı kanunla birlikte denetimler konusunda tek yetkili kurumun Tarım Bakanlığı olması nedeniyle Halk Sağlığı Laboratuvarında denetim numunelerinin analizleri yapılamamakta ancak özel istekle başvuruda bulunan kuruluş ya da kişilerin numunelerinin kontrolleri yapılabilmektedir. ▪ Yönetmelikler ve tebliğler hızla değişim göstermektedir. Bu değişim hızlı olmasına rağmen halen mevcut ihtiyacı karşılayamamaktadır.
BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ VETERİNER ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ GIDA KONTROL LABORATUARI VE KESİK ET KONTROL MERKEZİ	▪ Sağlık hizmetlerine ayrılan bütçenin kısıtlı olması ▪ Kontrol ve denetim birimleri arasında koordinasyon eksikliğinin yaşanması ▪ Laboratuvar teknik personelinin eğitimlerinin sürekliliği ve gelişen teknolojiye karşı güncelleşmesinin sağlanamaması ▪ Personel sirkülasyonunun hızlı olması ▪ Şehre giriş çıkış yapan soğuk zincirin önemli olduğu gıdaların taşındığı araçların kontrolünde denetim esaslarının belirlendiği yönetmeliğin bulunmaması

4-SONUÇ ve ÖNERİLER

4.1-SONUÇ

Avrupa Birliği entegrasyon çalışmalarının sürdürüldüğü günümüzde 560 sayılı kanun hükmünde kararname, akabinde Haziran 2004 tarihinde yürürlüğe giren 5179 sayılı kanun ve buna bağlı çıkarılan yönetmelikler ve tebliğlerin önemli bir eksikliği ortadan kaldıracakđı söylenebilir, ancak burada önemli olan husus bu mevzuatları yayınlamanın yanında, etkin bir şekilde uygulanmasının sağlanmasıdır.

Bunun için gıda kontrolünde yeniden yapılanmaya ihtiyaç vardır. Etkin bir gıda kontrolü gerçekleştirmek için Tarım Bakanlığı Koruma Kontrol Genel Müdürlüğü'ne bağlı sadece gıda kontrolünden sorumlu birimlerin bulunması gerekmektedir. Gıda kontrolünde esas, gıda kontrolörünün denetim esnasında denetlenenlerden konuya daha fazla hakim olmasıdır. Bu nedenle gıda kontrollerinde kontrolörlerin mutlaka gıda mevzuatı konusunda eğitim almış olmaları ve konularında uzmanlaşmış olmaları gerekmektedir.

Teknolojiye ayak uydurma, güncel bilgi birikimine sahip olarak sanayiye rehber olma, tüketiciyi koruma ve uluslar arası ticareti kolaylaştırma gıda mevzuatının ana ilkelerindedir. Bu nedenle mevzuatta olmasına rağmen, pratikte uygulanmayacak hususlar devlet kontrollerinde devletin etkinliğini azaltmakta, haksız rekabete engel olamamakta, bazı kötü niyetli işletmecileri cesaretlendirmekte ve böylece taklit ve tağşışın artmasına neden olabilmektedir.

Etkin bir kontrol sistemi oluşurmada, yasa, gıda mevzuatı ve koordineli çalışma kadar tüketicisi eğitimi ve işletmelerin kendi oto kontrollerinin oluşturulması da önem arz etmektedir. Tüketicinin gıda kontrolü yapması daha kaliteli ve sağlıklı bir yoldur ve bu da eğitim çalışmasını gerektirmektedir. Bu itibarla ,kamu kuruluşları, gıda sektörü, niversiteler, tüketicisi dernekleri ve medyaya büyük görevler düşmektedir.

4.2-GIDA KONTROL HİZMETLERİNDE YAŞANAN SORUNLARA YÖNELİK ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

4.2.1-GIDA MEVZUATI VE KONTROLÜNDE DEVLETİN ROLÜNE İLİŞKİN ÖNERİLER

- Avrupa birliği gıda mevzuatı ile uyumlu, bağımsız bir gıda kanunu oluşturulmalıdır. Devlet özgün gıda politikaları oluşturarak, denetim ve kontrol hizmetlerinde bütünlüğü ve koordinasyonu sağlayarak işlevlerini en iyi şekilde yapacak tedbirleri almak zorundadır. Zaman içerisinde mevcut ürün kalite ve güvenliği bakımından gıda mevzuatını uluslar arası kabul görmüş standartları temel alarak güncelleştirmelidir.
- Gelişmiş ülkelerdeki gıda kontrolü uygulamaları da bağımsız ve özgün gıda kanunları ile yürütülmekte olup, standartlaştırma çalışmaları merkezi hükümetin yürüttüğü bir kamu görevi olarak değerlendirilmektedir. Genellikle temel yetkiler, Tarım Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı'nda toplanmış olup, teknolojik araştırma kurumlarıyla desteklenen idari birimler içinde yürütülmektedir. Her ülkede farklı organizasyon birimleriyle oluşturulan bu uygulamalar; halk sağlığı, ürün güvenliği ve kalite güvence kavramlarını bir anda koruma ve geliştirmeye yönelik bir yaklaşımla sürdürülmektedir. Avrupa Birliği gıda mevzuatı, Bakanlar Konseyine bağlı “Gıda Maddeleri Daimi Komitesi”ne “karara bağlanmaktadır. Ayrıca “Gıda Maddeleri Danışma Komitesi” konuyla ilgili politikalar oluşturma ve çalışmalarda uyum sağlama çerçevesinde görev yapmaktadır. Mevcut AB gıda ürünleri mevzuatı, katkı maddeleri, gıda çeşnileri, işleme yardımcıları, bulaşanlar, pestisit kalıntıları, veteriner ilaçları kalıntıları, gıda ürünleri ile temas eden maddeler, etiketleme ve gıda ürünlerinin kontrolü ile ilgili geniş tanımlar içermektedir. Gıda kanunlarının temel prensiplerinin vurgulandığı Yeşil Kitap, AB'nin gıda kanunlarının dayandırıldığı temel ilkelere açıklık getirmiştir (Halaç 2000). Türk gıda mevzuatı ile Avrupa birliği gıda mevzuatının uyum sorunları Tablo 4.2.1'de verilmiştir.

Tablo 4.2.1. Türk Gıda Mevzuatı İle Avrupa Birliği Gıda Mevzuatının Uyum Sorunları

Avrupa Birliği (sorumlu kurumlar/kalite güvence sistemi/mevzuat)	Türkiye (sorumlu kurumlar/kalite güvence sistemi/mevzuat)	Uyum Sorunları
Kurumlar	Kurumlar	
Gıda ve Veteriner Ofisi	Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Sağlık Bakanlığı	Avrupa Komisyonu sorumluluğu paylaşarak 15 üye ülkede gıda ile ilgili kanunların doğru bir şekilde uygulanıp uygulanmadığını kontrol etmektedir. Bu ofis, gıda zincirindeki tüm halkaları derinlemesine izleyerek mümkün olan en yüksek standartları garanti etme amacını taşımaktadır. Türkiye’de ise bu konuda Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığı arasında bir yetki karmaşası yaşanmaktadır. Denetimi yapan tek bir kurum yoktur.5179 sayılı kanunla piyasa denetimi konusunda yetkili Tarım Bakanlığı olmasına rağmen çalışma izni ve iş yeri açma izni konusunda farklı kurumlar yetkilendirilmiştir.
Avrupa Gıda Otoritesi	Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı	Avrupa’da kurulan bu otoritenin amacı, olası risklerin analiz edilerek değerlendirilmesidir. Gıda ve Veteriner Ofisi gibi birimler bu otorite altında çalışmaktadır. Türkiye’de ise böyle bir otorite yoktur.Hazırlanmakta olan Gıda Yasası ile böyle bir otoritenin kurulması amaçlanmaktadır.
Mevzuat	Mevzuat	
Gıda ve Sağlık Güvenliği Politikası	Gıda ve Sağlık Güvenliği Politikası	AB’de bilgi toplama ve bilimsel görüş gıda sağlık güvenliği politikasının vazgeçilmez unsuru olarak kabul edilmektedir. Tüketicileri korumak amacıyla bilimsel verilerden faydalanılmaktadır. Türkiye’de ise bundan bahsetmek güçtür. Bunun nedeni ise Üniversitelerle iş birliği ne gidilmemesi, laboratuvarların yetersiz olması ve teknik eleman yetersizliğidir.
HACCP	HACCP	Türkiye’de HACCP uygulaması Türk Gıda Kodeksi Yönetmeliği ile belli kapasitedeki işletmeler için zorunlu hale getirilmiştir. AB’de ise HACCP uygulamasını gıda güvenliğinin temeli olarak kabul etmektedir. Böylece üreticiler ürettikleri ürünlerin sağlığından sorumlu hale getirilmiştirler.
Tüketicinin Bilgilendirilmesi	Tüketicinin Bilgilendirilmesi	Bu konuda ilgili iki mevzuat arasında büyük oranda bir uyum söz konusudur. AB’de etiketleme ve reklamlarla ilgili bazı düzenlemeler yapılmıştır. Ancak Türkiye’deki sorun bunların uygulanmasında yaşanmaktadır. Bu konu ile ilgili Türk Gıda Mevzuatında yeterince bilgi bulunmamaktadır.
Veteriner Yasası	Et ve Et Ürünleri ile Kanatlı Hayvan Et ve Et Ürünleri İle İlgili Yönetmelikler	Birlik veteriner yasaşı et, kırmızı et,tavşan eti,çiftlikte yetiştirilen av hayvanlarının eti, balık ve ürünleri, süt ve süt ürünleri,yumurta ve ürünleri,yılan,kurbağa bacağı ve hayvansal orijinli diğer gıdaları içermektedir.Türk Gıda Mevzuatında ise et ile ilgili hususlar sadece kırmızı et ve kanatlı hayvan eti ile ilgili yönetmeliklerle sınırlandırılmıştır.
Genetik Olarak Düzeltilmiş Gıdalarla İlgili Düzenlemeler	Genetik Olarak Düzeltilmiş Gıdalarla İlgili Düzenlemeler	Biyoteknoloji veya belirli özelliklerin geliştirilmesi için canlı organizmalarda genetik yapının değiştirilmesi gelecek için büyük olanaklar sunmaktadır. Bu tekniklerle bitkilerin hastalık ve zararlılara karşı dayanıklılıkları veya gıda ürünlerinin besin içerikleri geliştirilebilir. Ancak genel halkın bu konuyla ilgili bir takım endişeleri vardır.AB, bu gıdalarında geleneksel olanlar kadar sağlıklı olmasını güvence altına almak için bir dizi yasa oluşturmuştur.Aynı zamanda etiket politikası tüketicileri satın aldıkları ürünlerin içerikleri konusunda tam olarak bilgilendirmektedir.

- Gıda hizmetleri ile ilgili olarak oluşturulan ya da oluşturulacak yönetmelikler bir an önce yasallaştırılmalı ve bu yönetmeliklerin etkin bir şekilde uygulanmasına başlanmalıdır.
- Gıda kontrol hizmetleri ile ilgili kuruluşlar, gıda güvenliği konularını ve önemini açıklayan dökümanları hazırlayarak tüketicilere sunmalıdır (Anonim 2005 a).
- Tarım Bakanlığının Avrupa Birliği'ne sunulan "Türkiye de gıda güvenliği ve kontrol sisteminin yeniden yapılandırılması ve güçlendirilmesi" projesi kapsamında "Ulusal Referans Laboratuvarlarının iyileştirilmesi projesi de yer almaktadır. Ulusal Referans Laboratuvarı sayısının artırılması gıda güvenliğinde çok önemli rol oynayacaktır. Bu nedenle çalışmaların hızlandırılması gerekmektedir (Anonim 2005 b).
- Gıda güvenliğinde önemle üzerinde durulması gereken noktalardan biri de laboratuvarlarda istihdam edilecek personelin sayısı ve niteliğidir. Gıda analizlerini yapmakla yükümlü, denetim ve kontrol mekanizmasında önemli rol oynayan laboratuvar personelinin özlük haklarının iyi olmayışı da nitelikli personellerin istihdamını olumsuz etkilemektedir. Her gün kimyasallarla iç içe kalarak sağlıklarını riske atan laboratuvar personelinin durumlarının iyileştirilmesi gıda güvenliği zincirinde ele alınması gereken fakat göz ardı edilen noktalardan biridir. Bu noktada teknik personelin özlük haklarının iyileştirilmesi ve denetimler sırasında her türlü baskı ve tehditle karşılaşan gıda kontrolörleri için kurum avukatları bulunmalıdır.
- Gıda güvenliğinin sağlanmasında temel gereçleri arasında yer alan bilgi ve iletişim teknolojileri, araştırma ve geliştirme (Ar-Ge) faaliyetlerine öncelik verilmelidir (Anonim 2005 b).
- Kontrol ve denetim alt yapı hizmetlerinin iyileştirilmesi gerekmektedir.
- Gerek kamu, gerekse özel laboratuvarlar etkin bir şekilde denetlenmelidir. Laboratuvar çalışmalarının izlenmesi, denetimi, metod geliştirilmesi, validasyonu ve AB referans laboratuvarlarıyla iş birliği yapılması gerekmektedir (Anonim 2005 b).

- Gıda kontrolü ile ilgili hizmetlerin yürütülmesinde yeterli alt yapı için gerekli bütçe tahsis edilmeli ve bu bütçe tasarruf tedbirleri dışında tutulmalıdır. Halen
- denetim yapan ve farklı kurumlara bağlı kuruluşlar mal varlıkları ve personeliyle birlikte tek çatı altında toplanmalıdır (Anonim 2005 b).
- Gıda mevzuatının getirdiği yeniliklerle, üretimin her aşamasında kontrol ve denetimini kolaylaştırarak, gıdanın ulusal ve uluslar arası serbest ticaretini sağlama ve sanayinin önünü açması hedeflenmektedir. Ancak uygulamaya bakıldığında mevcut mevzuatın yeterince uygulanmadığı görülmektedir. Özellikle denetim ve kontrollerin yasada belirtildiği gibi yapılamadığı, üretim sektöründeki kaynaklar tarafından ifade edilmektedir. Kayıt dışı üretim yapan yerlerin kayıt altına alınmaması da bu sorunların devam etmesine neden olmaktadır.
- Üretim yerlerinin belirlenmesi ve kontrol altına alınmasında uydu görüntüsü işleme ve çizim programı (Microstation SE) , uydu görüntüsü işleme ve analiz programı (Image Analyst) ve Coğrafi Bilgi Sistemleri Programlarının (Geomedia Professional) kullanılması ve geliştirilmesi gerekmektedir.
- Etkin Denetim Projesi kapsamında Bursa Büyükşehir Belediyesi sınırları dahilinde Tarım İl Müdürlüğü Kontrol Şube Gıda Kontrolörleri tarafından uygulanmaya başlamış ancak GPS sistemiyle bütünleşik olarak uygulanması düşünülen proje için teknik ve know how açısından alt yapı mevcut olduğu halde, lojistik açıdan imkan bulunmadığı için GPS sistemi projeye dahil edilmemiştir (Anonim 2005 c).

4.2.2.GIDA MEVZUATI VE KONTROLÜNDE GIDA SANAYİİNİN ROLÜNE İLİŞKİN ÖNERİLER

Gıda sanayi temsilcileri ,

- Ulusal ve uluslar arası gıda mevzuatını yakından izlemeli, risk değerlendirme sürecinde bilimsel verilerle destekleyici rol almalıdır.
- Gıda sanayi alt sektörler bazında uzmanlaşmış kadrolarını gıda bilimi çalışmaları için yönlendirmelidir.

- Sürdürülebilir ve arttırılabilir tarımsal üretim, satın alınabilir fiyatlarda uygun miktarlarda kaliteli ve güvenilir gıdaların üretimi, işlenmesi ve pazarlaması, tüketiciyi koruma ve uluslar arası ticaret yapma gibi belirtilen konularla ilgili uluslararası organizasyonlarla işbirliğine gidilmelidir (Halaç 2002).

4.2.3-GIDA MEVZUATI VE KONTROLÜNDE AKADEMİK YAPININ ROLÜNE İLİŞKİN ÖNERİLER

- Gıda denetimi, analiz, üretim, gıda ürün geliştirme, tüketim açısından ulusal düzeyde değişimlere etkin rol oynamalıdır. Bu konuda eğitim ve hizmet içi programları yürütülmelidir.
- Beslenme bakımından hassas gruplar ve sosyal bakımdan yetersiz gruplar başta olmak üzere, spesifik gruplara yönelik gıda güvencesi stratejilerini belirlemede hükümete yardımcı olmalı ve bu konuda uluslar arası kuruluşlardan destek teminini araştırmalıdır.
- Araştırma öncelikle gıda kalitesinin geliştirilmesine yönelik olmalıdır. Yerel, ulusal ve bölgesel düzeyde gıda güvenliği konusunda bilgi sağlayan araştırmalar geliştirmelidir (Halaç 2002).

4.2.4-GIDA MEVZUATI VE KONTROLÜNDE TÜKETİCİLERİN ROLÜNE İLİŞKİN ÖNERİLER

- Sağlıksız, hijyenik olmayan gıdanın satışının tespiti durumunda yetkili kurumlara başvurulmalı, bu davranış bir vatandaşlık görevi olarak kabul edilmelidir.
- Ebeveynler sağlıklı gıda konusunda bilinçlenmeli ve bu bilgilerini çocuklarıyla paylaşmalıdır.
- Tüketici organizasyonlarının gıda mevzuatı ve güvenliği ile ilgili gıda politika sürecinde daha çok katılmaları için çeşitli fırsatlar yaratılmalıdır.
- Hatalı gıda ile karşılaşılacak tüketicinin nasıl bir yol izlemesinin gerektiği tüketici kuruluşlarınca bilinmelidir. Basında gıdayı bilmeyen ve abartılı haber peşinde olan kuruluşlara engel olunmalıdır.

KAYNAKLAR

ANONİM, 1995. 28.06.1995 tarih 22327 sayılı resmi gazetede yayınlanan 560 sayılı Gıdaların Üretimi, Tüketimi ve Denetlenmesine dair Kanun Hükmünde Kararname

ANONİM, 2001. 25.07.2001 tarih 24473 sayılı resmi gazetede yayınlanan, Gıda Üretim ve Satış Yerleri Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

ANONİM, 2003. 05.06.2003 tarih 25129 sayılı resmi gazetede yayınlanan, Kırmızı ve Beyaz Et Tüketiminin Kontrolü ve Kaçak Kesimlerin Önlenmesine Dair Bursa Valiliği İl Hıfzısıhha Kurul Kararı

ANONİM, 2004 a. 05.06.2004 tarih, 25483 sayılı resmi gazetede yayınlanan, 5179 sayılı Gıdaların Üretimi, Tüketimi ve Denetlenmesine Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun

ANONİM, 2004 b. Bursa Tarım İl Müdürlüğü 2004 yılı Brifing 54 s.

ANONİM, 2004 c. Bursa Gıda Kontrol ve Merkez Araştırma Enstitüsü 2004 yılı Brifing Raporu 37 s.

ANONİM, 2004 d. 23.07.2004 tarih, 25531 sayılı resmi gazetede yayınlanan, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu

ANONİM, 2004 e. Nilüfer Belediyesi Sağlık İşleri Müdürlüğü Gıda Denetim Bürosu 2004 yılı Faaliyet Raporu

ANONİM, 2004 f. Yıldırım Belediyesi Sağlık İşleri Müdürlüğü Gıda Denetim Bürosu 2004 yılı Faaliyet Raporu

ANONİM, 2004 g. Osmangazi Belediyesi Sağlık İşleri Müdürlüğü Gıda Denetim Bürosu 2004 yılı Faaliyet Raporu

ANONİM, 2005 a. 30.03.2005 tarih 25771 sayılı resmi gazetede yayınlanan, Gıda ve Gıda İle Temasta Bulunan Madde ve Malzemelerin Piyasa Gözetimi, Kontrolü ve Denetimi ile İş Yeri Sorumluluklarına Dair Yönetmelik

ANONİM, 2005 b. Tarım Bakanlığı 2.Tarım Şurası Gıda Güvenliği Komisyonu Çalışma Belgesi 15 s.

ANONİM, 2005 c. Tarım Bakanlığı Bursa İl Müdürlüğü Etkin Denetim Projesi 5 s.

HALAÇ. E. 2002. Gıda Kalitesi ve Gıda Mevzuatı İle İlgili Kavramlar Işığında Türk ve AB Gıda Mevzuatının Karşılaştırılması, Akdeniz İ.İ.B.F Dergisi Sayı 4 (107-131)

SAĞLAM, Ö.F. 2000. Türk Gıda Mevzuatı. Semih Ofset Ankara. 716 s.

<http://www.okyanusbilgiambari.com>

<http://www.bsb.gov.tr>

TEŐEKKÖR

Yüksek lisans tezimin programlanmasında ve hazırlanmasında katkılarından dolayı danışman hocam Sayın Prof. Dr. Fikri BAŞOĞLU'na,, çalışmama destek veren eşime ve çocuklarıma teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

ÖZGEÇMİŞ

1972 yılında Bursa'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Bursa'da tamamladı. 1995 yılında Uludağ Üniversitesi Gıda Mühendisliği bölümünden mezun oldu. 1995-1998 yıllarında özel sektörde görev yaptıktan sonra 1999 yılından beri Bursa Büyükşehir Belediyesi Veteriner Şube Müdürlüğü Gıda Kontrol Laboratuvarında görev yapmaktadır.